

25.27x14.99	2	עמוד 12	הארץ - ספרים	20/04/2011	26967033-6
תרבות פולני - 29440					

זברים שבשירה | ארז שוייצר

שיר עם פולני

די בצירוף המלים "תירגם מפולנית: דוד וינפלד" לעורך איוו התרגשות. הרי על הרעת עולים מיד צ"ס לב מילוש, זביגנייב הרברט, אירה פינק. הרבה חייבים קוראי העבדית לווינפלד, שבטעמו המשובח ובלשונו הנהדרת הוריק ללשונם כמה מיצירות המופת של הספרות העולמית, ובעיקר עשה נפשות לשירה הפולנית של המאה ה-20. שוב: הרברט, מילוש, שימבורסקה, זגיביסקי. הקריאה הזמינה בהם נס ספרותי כפול: נס צמיחת הלשון, ההגות והאמונה באדם מחורבות פולין של מלחמת העולם השנייה ונס תרגומן המופתי לעברית.

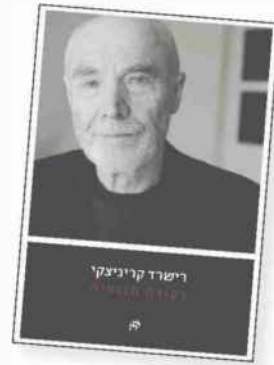
ואולם הצירוף "תירגם מפולנית: דוד וינפלד" ער מד לרועץ למשורר רישרד קריניצקי. עיון ב"נקודה מגנטית", קובץ שיריו הראשון בעברית, מגלה כי אין הוא עומד בשורה אחת עם חבריו, והאכזבה היא בלתי נמנעת. אין בו מרוחב המבט ההיסטורי ומהתנופה המ"טאפיסית של מילוש, מהתבוננות המיקרוסקופ ומהטון המרוחק והחם של הרברט, מההומור ומדקות האבחנה של שימבורסקה (בעצם, כל אלה תכונות המאפיינות את השלושה כאחד). נדמה כי אפילו קריניצקי מודע לכך. שמות אלה מופיעים לא אחת בשיריו. את מילוש הוא מצטט, את הרברט הוא מזכיר כ"נס" המשוררים" ולשימבורסקה הוא מקדיש שיר קצוצר מקסים, כראוי לה: "הצליח לו לאלוהים עם החתולים/ אומרת לעתים ויסלבה שימבורסקה./ פעמים היא מוסיפה: אך ורק/ ופעמים: יותר מכל".

בעצמו, קריניצקי כותב בלשון בהירה, מסתפקת במועט, חטופה כמעט, שיש בה לא מעט מן החיווי הישיר. לעתים שיריו אינם אלא מכתמים או פרגמנטים. הירח מאיר במידה שווה למשורר/ ולרוצח עם", או

"כמה צרות יכול לגרום/ חוטא שחזר למוטב/ לחברים ולמשפחה". מימיו כמתנגד המשטר הקומוניסטי בפור לין נותרו מכתמיו האירוניים, המצביעים על האיולת והצביעות של אנשי השררה. הוא יעזור לחוק/ ואילו על החלש יותר יגיד/ שהוא בעצמו אשם", או "אי של" טון החוק מעריץ מרים/ ומלבושים של החוק". באותה תקופה כנראה גם ניסח אני מאמין שירי: "לכתוב כך שהרעב/ יחשוב כי זה לחם?// את הרעב יש להאכיל/ ולכתוב צריך כך שהרעב / לא יהיה לשווא".

נדמה אפוא שככל שקריניצקי מנסה פחות להאכיל בשיריו, ניסיון המוליד מכתמים נרושים מעט, כך הוא מצליח לשלוח אל הלב איזה צליל פתוח, המהדהה כטעם. "פרפר לילה עיקש, איני יכול לעזור לך/ אני יכול רק לכבות את האד", למשל. מכל מקום, כספרו המאוחר, "אבן, גלידי כפור" (2005), לשונו נעשית מהוהרת יותר ומשתאה ומשתאה ואפשר למצוא בו שידים נהדרים כמו "בגניבה": "אני מרים מהשביל את אחי הבכור/ החילוץ/ בל ידורך עליו איש// מבר" גר ממני לבטח מיליוני שנים/ אח לאי הביטחון של הקיום./ שנינו כאחד איננו יודעים/ לשם מה נוצרנו./ שנינו כאחד רושמים שאלות אילמות/ כל אחד בכתב האינטימי ביותר שלו:/ בזיעה של פחד, בורע, בריר".

וגם: הפתעה, לעומת זאת, מזמן דווקא תרגום לא מקצועי בהוצאה פרטית. "שירי המלחמה הגדולה" הוא קובץ משירי זיגפריד ששון הבריטי, פרי יוזמתו ותור" גומה של לי אדד מיטלמן. אמנם התרגום אינו מהודק תמיד, ופה ושם אובד משהו מלטש לשונו של ששון, אבל לא הרבה אובד מכוחו האנושי של משורר המחאה החשוב הזה, שעזב ב-1914 את בית הג'נטלמנים שג" רל בו לטובת השוחות של סוס ופלנדריה, היה לגיבור

קריניצקי כותב בלשון בהירה, מסתפקת במועט, שיש בה לא מעט מן החיווי הישיר. לעתים שיריו אינם אלא מכתמים או פרגמנטים

מלחמה מעוטר, התפכח ונעשה עד מרכזי לזוועות המ"לחמה ודובר אקטואלי תמיד נגד המיליטריזם. "מה? אלונקה? נפל חייל? חובשים?/ לפני רקע שמעתי יריית צלף/ למה עשה זאת?... אור כוכב מעל/ אטום. אני לגמרי עד. בחור אחר נפל".

ששון ידע לא רק לתאר את מוראות המלחמה מנקודת המבט של החייל הפשוט ולהעמיד יד וזכרון לנפלים, אלא גם להצביע, באירוניה ובזעם, על כל

אלה שתמכו בשליחתם למוות מתוך ארישות, חוסר מקצועיות או אידיאולוגיה עיוורת. "אמר לנו הכומר: 'כשיחזרו, יהיו שונים/ הם נלחמו למטרה צודקת, נגד הכופרים'... 'ברור', השיבו הבנים, כה השתנינו:/ הן ג'ורג' איבר רגליו וביל/ וג'ים חטף ישר בלב... ענה הכומר: 'נפלאות דרכי האל'!"

לשיא מתארתו הגיע ששון ב"הצהרתו של חייל" המפורסמת שלו מ-1917 ובה כתב, בין השאר, "אני נושא הצהרה זו כפעולה מכוונת של התרסה נגד סמכות צבאית, משום שאני מאמין, שאלה שבידם הכוח לסיים את המלחמה מאריכים אותה במתכ"וון... מלחמה זו, שאליה התגייסתי בהיותה מלחמת הגנה ושחרור, הופכת עתה למלחמת תוקפנות וכיבוש... אינני מוחה נגד התנהלות המלחמה, אלא נגד הטעויות הפוליטיות ונגד חוסר הכנות שלמע" גם מוקרבים הלוחמים... עוד אני מאמין, שיש בכור חי להרוס את השאננות קשוחת הלב של רוב אלה שנשארו בבית כלפי המשך הייסורים שאינם מנת חלקם כלל, ושאינן להם די רמיון לשערים".

שירי ששון מבטאים היטב את אותם ייסורי גוף ונפש שאין לשערים. אולי מן הראוי שיימצאו בילקוטור של כל חייל ומפקד וקובע מדיניות, גם אם ברור שאין בכוחם להרוס את "השאננות קשוחת הלב" שבשמה ימ" שיש להילחם ולמות. ששון עצמו, אגב, נשלח בעקבות הצהרתו לאשפוז פסיכיאטרי לריפוי מ"הלם הפגזים".

"נקודה מגנטית". רישרד קריניצקי. תירגם מפולנית: דוד וינפלד. הוצאת אבן חושן, 83 עמ', 74 שקל "שירי המלחמה הגדולה". זיגפריד ששון. תירגמה מאנג" לית: לי אדד מיטלמן. הוצאה פרטית, לא ציון מחיר